

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 20 Cdo 1293/2003, ECLI:CZ:NS:2004:20.CDO.1293.2003.1

Číslo: 3/2006

Právní věta: Smlouva o převodu vlastnictví k nemovitosti, uzavřená po zahájení řízení o zřízení soudcovského zástavního práva k této nemovitosti, nezakládá důvod k vyloučení této nemovitosti z výkonu rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř. Je-li okresní správa sociálního zabezpečení způsobilá být účastníkem řízení o výkon rozhodnutí, má tuto způsobilost i ve sporu o vylučovací žalobě podle § 267 odst. 1 o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.10.2004

Spisová značka: 20 Cdo 1293/2003

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Výkon rozhodnutí, Žaloba vylučovací (excindační)

Předpisy: § 19 předpisu č. 99/1963Sb.
§ 267 odst. 1 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 338a písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.
§ 338b odst. 2 písm. c) předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Ostravě potvrdil rozsudkem ze dne 10. 12. 2002 rozsudek ze dne 25. 7. 2002, kterým O k r e s n í s o u d v Ostravě vyhověl žalobě, jíž se žalobkyně domáhala vyloučení označených nemovitostí z výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva. Přisvědčil předně názoru, že je to Česká republika, kdo je ve sporu pasivně legitimován, neboť v řízení o výkon rozhodnutí oprávněná OSSZ O. nemá způsobilost být účastníkem řízení o excindační žalobě; je jen organizační složkou, jež za stát toliko vystupuje (§ 21a odst. 1 o. s. ř., zákon č. 219/2000 Sb., § 3 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb.). Odvolací soud (opět ve shodě se soudem prvního stupně) dospěl i k závěru, že tím, že výkonem rozhodnutí postižené nemovitosti byly (byť po zahájení řízení o výkon) převedeny na žalobkyni, se utvořil stav, kdy její vlastnické právo představuje právo k majetku, jež výkon rozhodnutí vskutku nepřipouští (§ 267 odst. 1 o. s. ř.).

Žalovaná (za niž jedná pověřený zaměstnanec s právnickým vzděláním) ve včasné dovolání, jež pokládá za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř, namítla, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ a b/ o. s. ř.). Podle jejího názoru je

zástavnímu právu (naopak) vlastní, že působí i vůči třetím osobám, tj. že i další vlastník nemovitosti je povinen strpět, aby se zástavní věřitel v případě nesplnění zajištěné pohledávky uspokojil z výtěžku jejího zpeněžení. Vyloučením věci z výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva poté, co došlo k jeho vzniku, by pak bylo „popřením samotného účelu“ zástavního práva. Dovolatelka nesouhlasí ani s posouzením pasivní legitimace ve sporu, neboť má za to, že buď měla ve sporu vystupovat sama OSSZ O., anebo stát – Česká správa sociálního zabezpečení (jejíž pouze vnitřní organizační složkou OSSZ je).

Nejvyšší soud podané dovolání pokládá za přípustné (§ 236 odst. 1 o. s. ř.), jelikož napadené (potvrzující) rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.); ten je dán tím, že dovolací soud obě výše uvedené (a dovoláním napadené) právní otázky posuzuje odlišně (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Takto otevřený dovolací přezkum je předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročež způsobilým dovolacím důvodem je důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Ten dovolatelka skutečně uplatnila a jím (včetně jeho obsahového vymezení) je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, popřípadě ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Dovolatelka brojí proti závěru, že vlastnické právo k nemovitostem nabyté poté, co bylo zahájeno řízení o výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva, je právem, jež ve smyslu ustanovení § 267 odst. 1 o. s. ř. nepřipouští výkon rozhodnutí.

Na rozdíl od jiných způsobů výkonu rozhodnutí, kterými se vymáhají rozhodnutí nebo jiné exekuční tituly ukládající zaplacení peněžité částky a které jsou vypočteny v § 258 odst. 1 o. s. ř., zřízení soudcovského zástavního práva nesměruje k uspokojení vymáhané pohledávky; jeho zvláštnost spočívá v tom, že nařízením výkonu nedochází k přímému postižení majetku povinného, jelikož plní funkci jinou, zajišťovací.

Vlastním důsledkem zřízení soudcovského zástavního práva je, že pro pohledávky, které jsou jím zajištěny, lze vést výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti, k níž bylo toto právo zřízeno, nejen proti povinnému (tj. proti tomu, kdo byl povinným v řízení o výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva), nýbrž podle § 338d odst. 2 o. s. ř. i přímo proti každému dalšímu pozdějšímu vlastníku nemovitosti, který ji nabyt smluvně (shodně stanovil občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2000 v § 338a odst. 2).

Na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že katastrálním úřadům byla uložena povinnost zapsat poznámku podaného návrhu na zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech až s účinností zákona č. 30/2000 Sb. (1. 1. 2001), stejně jako je nevýznamná úvaha, že žalobkyně mohla proto být „v dobré víře“, že kupuje nemovitost nezatíženou „právem třetích osob“.

Je-li imanentním výrazem zřízení soudcovského zástavního práva, že je způsobilé založit možnost, že bude výkonem rozhodnutí dotčen majetek (nemovitost) třetích osob (pozdějších vlastníků), pak je logické, že nabyté právo třetích osob nemůže současně tento výkon (postižení) nepřipouštět (§ 267 odst. 1 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 338b odst. 2, věty první, o. s. ř. v rozhodném znění do 1. 1. 2001, je pro pořadí soudcovského zástavního práva k nemovitosti rozhodující doba, kdy k soudu došel návrh na zřízení soudcovského zástavního práva. Podle ustanovení § 338b odst. 3 o. s. ř., bylo-li pro vymáhanou pohledávku již dříve zřízeno smluvní zástavní právo, řídí se pořadí soudcovského zástavního práva pořadím tohoto smluvního zástavního práva.

Pořadí soudcovského zástavního práva se tedy zásadně řídí dnem, v němž došel soudu návrh na nařízení tohoto výkonu rozhodnutí. Protože pořadí zástavního práva je dáno okamžikem jeho vzniku, je zřejmé, že také pro vznik soudcovského zástavního práva musí být rozhodné ty okolnosti, které tu jsou v den, kdy soudu došel návrh na nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitosti.

K okolnostem, které nastanou později, nelze přihlídnout tedy rovněž proto, že by o zřízení soudcovského zástavního práva bylo rozhodováno podle takových skutečností, které pro vznik tohoto práva nemohou být významné. Proto platí, že předpoklad pro nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech spočívající v tom, aby bylo prokázáno, že nemovitost je ve vlastnictví povinného (§ 338b odst. 1 o. s. ř.), soud tudíž posuzuje podle stavu, jaký tu byl v den zahájení řízení, tj. v den podání návrhu na nařízení tohoto výkonu rozhodnutí u soudu; případné změny ve vlastnictví nemovitosti, které nastanou po zahájení řízení, nejsou pro rozhodnutí o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech významné (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1222/96, uveřejněný pod č. 89/1997 v časopise Soudní judikatura, a usnesení téhož soudu ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. [21 Cdo 182/2000](#), uveřejněné pod č. 55/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Uvedené úvahy nejsou významné jen z hlediska posouzení podmínek pro nařízení výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech, jak se oba soudy domnívaly; plyne totiž také odtud, že důsledky podle § 338a odst. 2 (nyní § 338d odst. 2) o. s. ř. nenastupují až dnem rozhodnutí soudu o nařízení tohoto výkonu, nýbrž již okamžikem vzniku soudcovského zástavního práva, kterým je – jak je výše dovozeno – den, kdy soudu došel návrh na jeho zřízení (za samozřejmého předpokladu, že mu bylo vyhověno).

Z nezpochybnovaných skutkových zjištění se v dané věci podává, že smlouva, na jejímž základě nabyta vlastnictví dotčených nemovitostí žalobkyně, byla uzavřena až po tomto dni a účinky vkladu nastaly ještě později. Režim podle § 338a odst. 2 (nyní § 338d odst. 2) o. s. ř. se tedy proti žalobkyni již uplatnil, pročež o právu, které by výkon rozhodnutí nepřipouštělo (ve smyslu § 267 odst. 1 o. s. ř.), nemůže být řeč.

O právo nepřipouštějící výkon rozhodnutí by se mohlo jednat v případě, že ačkoliv byly splněny předpoklady pro zřízení soudcovského zástavního práva (protože k zápisu vkladu vlastnického práva pro nabyvatele došlo po zahájení řízení o výkon rozhodnutí), účinky vkladu (na základě pravomocného rozhodnutí o jeho povolení) nastaly v době před zahájením tohoto řízení (srov. označený judikát R 55/2001). O takovou situaci však v dané věci nešlo.

Důvodná je i druhá námitka dovolatelky, směřující proti posouzení otázky pasivní legitimace ve sporu podle § 267 odst. 1 o. s. ř.

Je součástí konstantní soudní praxe (a oba soudy z toho i vycházely), že domáhá-li se okresní správa sociálního zabezpečení soudního výkonu platebního výměru, který sama vydala, má způsobilost být účastníkem řízení (§ 19, věta za středníkem, o. s. ř.) a je tedy i oprávněna podat návrh na soudní výkon rozhodnutí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. [21 Cdo 2458/99](#), uveřejněné pod č. 3/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Co do účastenství (věcné legitimace) ve sporu podle § 267 odst. 1 o. s. ř. platí, že (excindační) žalobu

podává - ve vztahu k řízení o výkon rozhodnutí - třetí osoba, a to proti (v tomto výkonu) oprávněnému. Totožnost žalovaného (zde) a oprávněného (tam) musí být logicky zachována; jde o to, aby výrok rozhodnutí v řízení o excindační žalobě zavazoval právě oprávněného.

Z toho plyne, a není žádný důvod k opaku, že zásady, na nichž spočívá závěr o způsobilosti okresní správy sociálního zabezpečení být účastníkem řízení, je namístež rozšířit z vlastního řízení o výkon rozhodnutí i na spor, který s ním věcně i procesně souvisí, jímž řízení o excindační žalobě podle § 267 odst. 1 o. s. ř. je.

V obdobné souvislosti Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v řízení, zahájeném tzv. žalobou z lepšího práva proti finančnímu úřadu, jemuž v souvislosti s vymáháním daňového nedoplatku se z výtěžku exekuce dostalo na úkor žalobce víc, než mu podle hmotného práva náleželo, má finanční úřad ve smyslu ustanovení § 19, části věty za středníkem, o. s. ř. způsobilost být účastníkem občanského soudního řízení (viz usnesení ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. [25 Cdo 2489/2003](#), uveřejněné pod č. 149/2004 v časopisu Soudní judikatura).

Pasivně legitimovaným subjektem je tedy v dané věci OSSZ O. a je též subjektem způsobilým účastníkem řízení být (§ 19 o. s. ř.).

Jestliže odvolací soud - při posouzení obou právních otázek - vycházel z odlišných právních názorů, a na nich jeho rozhodnutí spočívá, je toto rozhodnutí nesprávné (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.); dovolací důvod (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) byl tedy uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil; vzhledem k tomu, že důvody, pro které se tak stalo, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a tomuto soudu věc vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).